

ทางเดินของชีวิต

ชีวิตคนเรานั้น แท้จริงคือ การเดินทางชนิดหนึ่ง

ซึ่งเดินจาก**ความเต็มไปด้วยความทุกข์** ไปยัง **ที่สุดจบสิ้นของความทุกข์** ที่ตนเคยผ่านมาแล้วนั่นเอง **ไม่รู้**ว่า ผู้นั้นจะทราบหรือไม่ทราบ **รู้สึก**หรือไม่รู้สึก ชีวิตก็ยังคงเป็น การเดินทาง **เรื่อยอยู่**นั่นเอง เมื่อเดินไป **ทั้งไม่ทราบ** ก็ย่อมมีความระหกระเหิน บอบช้ำเป็นธรรมดา

การเดินทางของชีวิตนี้ มิใช่เป็น การเดินทางด้วยเท้า ทางของชีวิต จึงมิใช่ ทางที่จะเดินได้ด้วยเท้า อีกเช่นเดียวกัน

บัณฑิตทั้งหลายในกาลก่อน ได้พากันสนใจใน "ทางชีวิต" กันมากเป็นพิเศษ ในฐานะที่เป็นทางของจิต อันจะวิวัฒนาการไปในทางสูง ซึ่งจะไปได้สูงกว่าทางวัตถุหรือทางกาย อย่างที่จะเทียบกันไม่ได้เลย

สิ่งที่เรียกกันว่า ทางๆ นั้น แม้จะมีสายเดียว ก็จริง ตามธรรมดา ต้องประกอบอยู่ด้วย องค์คุณหลายประการเสมอ ทางเดินเท้าทางไกลแรมเดือนสายหนึ่ง จะต้องประกอบด้วย สะพาน รั้วเงา ที่พักอาศัยระหว่างทาง การอารักขา คุ้มครองในระหว่างทาง การหาอาหารได้เสมอไปในระหว่างทาง ฯลฯ ดังนั้นเป็นต้น ฉะนั้น ทางชีวิตแม้จะสายเดียวดังไปสู่ความพ้นทุกข์ก็จริง แต่ ก็ต้องประกอบไปด้วย องค์คุณหลายประการ ฉะนั้น

ศาสนา เป็นองค์คุณอันสำคัญ โดยช่วยให้ชีวิตนี้ มีความสดชื่น เยือกเย็น พอที่จะเป็นอยู่ ไม่ร้อนเป็นไฟ เช่นเดียวกับน้ำ เป็นเครื่องหล่อเลี้ยงพสกษาชาติ ให้สดชื่น งอกงาม ตลอดเวลา ฉะนั้น

ปรัชญา เป็นองค์คุณที่ช่วยให้เกิดอุดมคติ อันมีกำลังแรง ในการที่จะกระตุ้นให้ปฏิบัติตามศาสนา หรือหน้าที่อื่นๆ ทำให้เกิดความเชื่อ ความเพียร และคุณธรรมอื่นๆ ที่เป็นตัวกำลังสำคัญด้วยกันทั้งนั้นอย่างมากพอ ที่จะไม่เกิดการทอดย หรือโลเล หรือหันหลังกลับ โดยสรุปก็คือ ช่วยให้มีความเป็นนักปราชญ์ หรือ มีปัญญา เครื่องดำเนินคน ไปจนถึงปลายทางที่ตนประสงค์

วิทยาศาสตร์ ช่วยให้เป็น ผู้รู้จักเหตุผล ให้รู้จัก ใช้เหตุผล และให้อยู่ในอำนาจแห่งเหตุผล เพื่อให้ชีวิตนี้ ไม่หวั่นไหวหวั่นตา เดินไปอย่าง ใฝ่เง่า งามาย ซึ่งจะ ทำให้ เดินไม่ถึง หรือถึงช้า และไม่ได้รับผลเป็นที่พอใจ

ศิลปะ โดยเฉพาะก็คือ ศิลปะแห่งการครองชีวิต หรือ การบังคับตัวเองได้ ช่วยให้มีชีวิตนี้ ดูแจ่มใสงดงามน่าชื่นใจปาร์กใคร่ นำมาซึ่งความเพลิดเพลินในการก้าวหน้าไปด้วยความรู้ และการกระทำที่ดูงาม ทั้งในเบื้องต้น ท่ามกลาง และเบื้องปลาย

ภูมิธรรม คือ ธรรมสมบัติ หรือความดี ความจริง ความยุติธรรม ที่ประกอบอยู่เหนือที่ตัว ช่วยเหลือให้เกิดบุคลิกลักษณะ อันนำมาซึ่งความเลื่อมใส ความไว้วางใจ ความน่าคบหาสมาคมจากชีวิตรอบข้าง ทำให้ชีวิตนั้นตั้งอยู่ในฐานะเป็น ปุชนียบุคคล เป็นที่พึ่งแก่ตนเองได้ และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวของชีวิตทั้งหลาย

ความรู้ ช่วยให้มีความสามารถ ในการที่จะใช้ความคิด และการวินิจฉัยสิ่งต่างๆ ได้อย่างกว้างขวาง ในการตัดสินใจ การค้นคว้าทดลอง การแก้ไขอุปสรรคและอื่นๆ ในอันที่จะให้เกิด ผลในการครองชีพ การสมาคม และอื่นๆ ที่จำเป็นทุกประการโดยสมบูรณ์

สติปัญญา ช่วยให้เกิดสมรรถภาพ หรือ ปฏิภาณในการดำเนินงานของชีวิตให้สำเร็จ ลุล่วงไปได้ ตามแนวของความรู้ ทำให้งานของชีวิตทุกชนิดทุกระดับ ดำเนินไปได้ โดยง่าย โดยเร็ว โดยสมบูรณ์ และปลอดภัย โดยประการทั้งปวง

อนามัย ช่วยให้มีกำลังกาย อันเป็นบาทฐานแห่งกำลังใจ มีความแคล่วคล่องว่องไว อาจหาญ ไร้เรง สะดวกกายสบายใจ ในการ เป็นอยู่ของตน ทำกายนี้ให้เป็นเหมือนม้าที่ เจ้าของเลี้ยงดู อย่างถูกต้องที่สุดแล้ว สามารถเป็นพาหนะนำเจ้าของไปสู่ที่มุ่งหมายได้ ฉันทไค่ก็ฉันทัน

องค์คุณ ๘ ประการนี้ กำลังรวมกันเป็นทางสายเดียวของข้าพเจ้า ช่วยให้มีชีวิตของ ข้าพเจ้าดำเนินไปได้เป็นอย่างดีพอใจมาก จนถึงกับนึกอยากจะยืนยันแก่เพื่อนร่วม เกิดแก่เจ็บตายทั้งหลายว่าจงลองเดินทางสายนี้อันประกอบด้วยองค์คุณ ๘ อย่าง นี้ดูบ้างเถิด ผลในโลกนี้ก็คือ ทรัพย์ ชื่อเสียงและมีศรัทธาที่ตาม ผลในโลกหน้าคือ สุขคติก็ตาม และผลอันสูงสุดพ้นจากโลกทั้งปวงคือ นิพพานก็ตาม จักเป็นที่หวังได้ ครบถ้วน โดยไม่ต้องสงสัยเลย

องค์คุณทั้ง ๘ นี้ต้องมีครบถ้วนพอเหมาะส่วนและเข้ากันสนิท พร้อมทั้งจะส่งเสริม ชิงกันและกันอยู่ตลอดเวลา จึงจะสำเร็จเป็นตัวอย่าง และเป็นการเดินทางในตัวตน เองอยู่แล้วทุกขณะ ไม่มีการถอยหลัง

โลกทุกวันนี้ มีอะไรๆ มากเกินไป ในทางที่จะผูกพันชีวิตนี้ ให้ตกอยู่ภายใต้อำนาจ ของสิ่งที่บีบคั้นเขวถน ผลออกไปเพียงนิดเดียว ก็จักสิ้นไถลลงไปในกองเพลิง ชนิด ที่ยากที่จะถอนตัวออกมาได้ และถึงกับตายอยู่ในกองเพลิงนั้นเป็นที่สุด เพราะ

เหตุนี้จึงเป็นการสมควรหรือจำเป็นสำหรับชีวิตทุกชีวิต ที่จะต้องแสวงหาทาง และมีทางของตนอันถูกต้องปลอดภัย เพื่อก้าวหน้าไปสู่ความสะอาดหมดจด สว่างไสว และสงบเย็น สมตามความปรารถนา ไม่เสียที่ ที่ได้เวียนมา ในเกลียว แห่งวิฏสงสาร จนกระทั่งมาชีวิตในวันนี้ กะเขาด้วยชีวิตหนึ่ง

โลกทุกวันนี้ มากไปด้วยขวากหนามอันเป็นอันตรายมากยิ่งขึ้นเพียงใด ชีวิตนี้ ก็ยิ่ง ต้องเพียบพร้อม ไปด้วยคุณธรรม และสมรรถภาพ อันจะเป็น เครื่องป้องกันและ

แก้ไขอันตรายนั้นๆ มากขึ้นเพียงนั้น เพราะฉะนั้น อย่างน้อยที่สุด เขาจะต้องมีหนทาง อันประกอบไปด้วย องค์แปดประการ ดังกล่าว ทางไปของชีวิต ในด้านจิตหรือวิญญาณ ของเขาผู้นั้น จึงจะก้าวไปด้วยดี คู่กันไปได้ กับการก้าวหน้า ในทางวัตถุ หรือทางกาย ของโลกแห่งสมัยนี้ อันกำลังก้าวไป อย่างมากมาย จนเกินพอดี หรือผิดส่วน ไม่สมประกอบ จนทำให้โลกระส่ำระสายเป็นประจำวันอยู่แล้ว

ทางชีวิตแห่งสมัยนี้ โดโตโฆน โยโกโกลง ชรุชระ ขึ้นๆ ลงๆ ยิ่งกว่า สมัยเก่าก่อนเกินกว่าที่จะ ดำเนินไปได้ง่ายๆ โดยการใช่วิธีการ ที่ง่ายๆ สั้นๆ เหมือนที่แล้วมานับว่าเป็นโชคดีของพุทธบริษัท ที่เรามีพระพุทธศาสนาอันแสนประเสริฐ ของเรา ซึ่งอาจจะอำนวยความสะดวกต่างๆ อันเป็น องค์คุณ ๘ ประการนั้น ให้แก่เรา ได้อย่างครบถ้วน พุทธศาสนาของเรามีเหลี่ยมพรายอันสมบูรณ์ แล้วแต่เราจะเพ่งดูกันในเหลี่ยมไหน ก็มีให้ดู เป็นให้ใช้ได้ ครบทุกอย่าง ทุกเหลี่ยม

พุทธศาสนา ในฐานะที่ เป็นทั้งศาสนา เป็นทั้งปรัชญา เป็นทั้งวิทยาศาสตร์ เป็นศิลปะแห่งการครองชีวิต เป็นภูมิธรรม ที่พึงประสงค์ ของมนุษยชาติ เป็นความรู้ที่ครบถ้วน เป็นสติปัญญา ที่คล่องแคล่ว และเป็นอนามัย ทั้งทางกาย และทางจิต เหล่านี้แต่ละเหลี่ยมๆ นั้น เอง นับเป็น องค์คุณ ครบทั้ง ๘ ประการ ที่รวมกันเข้าเป็นดวงทาง และเป็นการเดินทาง พร้อมกันไปในตัว ดังที่กล่าวแล้ว

ข้าพเจ้าขอชักชวน เพื่อนร่วม การเกิดแก่เจ็บตาย ทั้งหลาย ให้สนใจ ในทางอันเอกอันเป็นทาง ดิ่งไปสู่ความสิ้นทุกข์ ของบุคคลผู้เดียว แต่ละคนๆ ทางนี้ ข้าพเจ้าขอชักชวน ให้พร้อมใจกัน ต่อสู้ โดยทุกวิถีทาง เพื่อให้ทางๆ นี้ยังคงเปิดเผยปรากฏอยู่ เป็นทางเดินของสัตว์ทั้งหลาย ข้าพเจ้าขอชักชวน มิตรสหายทั้งหลาย ให้สละแม้กระทั่งชีวิตเพื่อป้องกันหนทาง อันนี้เอาไว้ ให้ยังคงอยู่เป็นทางรอดของตน และของเพื่อนสัตว์ ทั้งหลาย ตลอดกาล อันไม่มีที่สิ้นสุด ในนามแห่งพระพุทธองค์ ผู้ทรงประกาศความจริงสากลแก่มนุษย์ชาติทั้งหมด.

คัดจาก หนังสือ ชุมนุมนุชชิตติอิสระ พุทธทาสภิกขุ

พิมพ์ ครั้งที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๓๘ โดย สำนักพิมพ์สุภาพใจ